

strokovnih osnov za tehnični predpis oziroma standarde za področje semena in sadik pri Ministrstvu za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano RS je po zgledu hrvaške, avstrijske, nemške, francoske, finske in švedske zakonodaje s tega področja začela z delom na dveh področjih:

- na pripravi novega zakona in podzakonskih predpisov (tematika tega prispevka),
- na pripravi tehničnega predpisa oziroma standardov.

Namen zakona o gozdnem reprodukcijskem materialu je:

- Zavarovanje gozdnih genskih virov in načrtno ter trajno gospodarjenje z njimi, v skladu z Zakonom o gozdnih (Ur. L. RS 30/93), z načeli Programa razvoja gozdov v Sloveniji (Ur. L. RS 14/96) ter s sodobnimi svetovnimi in evropskimi usmeritvami pri gospodarjenju in ohranjanju obnovljivih naravnih virov. Temelji le-teh so Konvencija o biološki raznovrstnosti (Rio de Janeiro 1992, ratificirana v RS l. 1996), Alpska konvencija (1993) ter Resoluciji o varstvu gozdov v Evropi (Strasbourg 1990, Helsinki 1993). Konvencija opredeljuje varovanje biotske pestrosti na treh ravneh: genski, vrstni in ekosistemski. Izvedbeni nivo varovanja gozdnih genskih virov je opredeljen v resolucijah S2 in H2, sodelovanje na zakonodajnem področju pa v resoluciji H3.
- Dosledno uvajanje strokovnega nadzora nad izvorom in kvaliteto gozdnega reprodukcijskega materiala. Doslej je bilo slednje delno opredeljeno v Zakonu o semenu in sadikah iz leta 1973, ki velja tako za gozdarstvo kot za kmetijstvo in v gozdarstvu nikoli ni dobro zaživel. Predvsem je bil pomanjkljivo dorečen nadzor nad izvorom in kvaliteto gozdnega reprodukcijskega materiala.
- Uredite in pospeševanje trgovanja z gozdnim reprodukcijskim materialom. Kazalci prometa z gozdnim reprodukcijskim materialom so naslednji:
 - a) Za obdobje 1991-2000 je predvidenih 5-6 milijonov sadik gozdnih drevesnih vrst letno za izpolnitev obvez gozdnogospodarskih načrtov in sanacijo prizadetih gozdov.

b) Leta 1996 je bilo v Slovenijo uvoženo 51 ton in izvoženo 122 ton semena gozdnih drevesnih vrst. Celotna vrednost uvoza in izvoza je znašala 548.000 USD.

- Zaščita interesov kupcev gozdnega reprodukcijskega materiala, predvsem kupcev v pogojih enotnega trga v državah, članicah EU.

Trgovanje z gozdnim reprodukcijskim materialom je v EU urejeno s smernicami EU. Veljavne smernice so bile sprejete leta 1966, dopolnjene leta 1969 in 1975 in so zadnjih nekaj let v fazi adaptacij. Glavne spremembe, ki bodo predvidoma sprejete že leta 1998, se nanašajo na kategorije reprodukcijskega materiala (približevanje shemi OECD), spreminja se seznam vrst, opredeljujejo se tako postopki, ki sodijo v zakonodajo držav članic, kot tudi v standardi za posamezne kategorije gozdnega reprodukcijskega materiala. Smernice omejujejo trgovanje z gozdnim reprodukcijskim materialom znotraj EU in so obvezne za vse članice EU. Smernice ne posegajo na področje uporabe gozdnega reprodukcijskega materiala, ker bi to pomenilo poseganje v pravice prostega trga in zasebne lastnine.

Zaradi čim enostavnejše adaptacije novega Zakona je predlog kolikor mogoče usklajen s smernicami EU. Zakonsko predpisan postopek priznavanja izhodiščnega materiala, preverjanje izvora, certificiranje, vodenje knjig pri nabiralcih, semenarjih, drevničarjih in trgovcih je predpogoj za vstop na skupen EU trg, ni pa še zadostni pogoj zanj, saj mora zapisano tudi dejansko potekati v praksi. Pogoj za skupno trgovanje z gozdnim reprodukcijskim materialom v EU je učinkovito izvajanje in kontrola teh predpisov preko strokovnih presoj pooblaščenih organizacij. Kljub usklajenosti bo ob sprejemu v članstvo potrebno k posameznim členom Zakona sprejeti dopolnitve, katerih ta hip še ni mogoče vpisati vanj (npr. usklajevanje prometa v izjemnih primerih na osnovi sklepa Komisije EU - ekvivalent v Sloveniji je Republiška strokovna komisija, dokončen izbor vrst, ki je trenutno v EU še v fazi usklajevanja ipd.).

Prilaganje gozdarske tehnike sonaravnemu gospodarjenju v slovenskih gozdovih

Robert ROBEK*, Boštjan KOŠIR**

Odpiranje gozdov in raba prometnic ter pridobivanje lesa so tiste gozdarske dejavnosti, pri katerih prihaja do sprememb gozdnega biotopa in biocenozo, ki lahko povzročajo degradacijo gozdnih ekosistemov in razvredno-

tenje gozdnogospodarskih ciljev. Z naraščanjem stopnje mehaniziranosti omenjenih proizvodnih procesov postajajo posegi intenzivnejši in pogostejši, temu primerno pa se povečuje tudi kompleksnost posledic ter skupni obseg motenj v gozdnem prostoru.

V Programu razvoja gozdov motnje gozdnih ekosistemov zaradi gozdarske dejavnosti niso izrečno opredeljene, očitna pa je ambivalenost pri obravnavi odnosa med proizvodnimi in splošnokoristnimi vlogami gozdov. Ker je

* Asist. mag. R. R., dipl. inž. gozd., GIS, Večna pot 2, Ljubljana, SLO

** Doc. dr. B. K., dipl. inž. gozd., Biotehniška fakulteta, Oddelek za gozdarstvo in obnovljive gozdne vire, Večna pot 83, Ljubljana, SLO

Iz domače in tuje prakse

izvajanje del v veliki večini primerov zadnje in odločilno strokovno dejanje pri gozdnogojitveni obravnavi gozdnih ekosistemov, je na večih mestih v Programu poudarjena potreba po razvoju okolju prilagojenih tehnologij ter njihovem usklajevanju z zahtevami splošnokoristnih vlog.

Poškodbe drevoja, ki so neposredno ali posredno povezane z gozdarskimi deli, so evidentirali popisi propadanja gozdov v letih 1987, 1991, 1993, 1994 in 1995. V obravnavanem obdobju se povprečna poškodovanost gozdov zaradi gozdarskih del giblje med 10 in 15 %. Popis poškodovanosti dreves iz leta 1995 kaže, da so razlike med regijami statistično značilne, med sektorji lastništva pa ne. Zaradi specifične narave pojavljanja poškodb je zanesljivost teh rezultatov nizka, drugih velikoprostorskih inventur o tovrstni poškodovanosti pa pri nas ni bilo.

V okviru ciljnega raziskovalnega programa sta bila podprta dva komplementarna razvojna projekta: 'Mnogonamenska raba in okolju prilagojeno dograjevanje omrežja gozdnih prometnic' in 'Usklajevanje pridobivanja lesa z drugimi funkcijami gozdov'. Preliminarni rezultati izvedenih raziskav ponujajo naslednje ugotovitve:

Varno delo v gozdu je sonaravno

Marjan LHOGL AVŠEK *

Ko opredelimo človeka z njegovimi potrebami kot del narave, postane skrb za njegovo varnost pri delu - humanizacija dela - ena od zahtev in kriterijev ocene sonaravnosti gospodarjenja z gozdovi. Za oceno stopnje humanosti dela je znanih že več primernih meril za varnost dela, za tečajnost dela in za obremenitev človeka iz delovnega okolja. V Sloveniji že veliko vemo o možnostih prilagajanja dela človekovim lastnostim in sposobnostim. Tudi številne praktične izkušnje so v preteklosti prispevale k povečevanju varnosti dela v družbenih gozdovih, medtem ko zasebni lastniki gozdov niso bili deležni zadostne skrbi za učinkovito in varno delo. Gozdarstvo je ostalo najnevamejša panoga za zdravje vseh, ki delajo v gozdu. Število mrtvih pri delu v gozdu je glede na opravljeno delo ogromno. Reorganizacija gozdarstva je povzročila, da je varstvo pri delu manj upoštevano in zato je nezgod pri delu zmeraj več. Sodobni podjetniki nimajo dolgoročnih interesov za ohranjanje delovnih zmognosti osebja, državi se zdi, da je vseeno, kako živijo ljudje, ki se ukvarjajo z gozdnim delom. Program razvoja gozdov v Sloveniji večkrat deklarativno navaja humanizacijo dela kot pomemben cilj in usmeritev, vendar v operativnem programu ni nobenih temeljev za doseganje teh ciljev.

* Prof. dr. M. L., dipl. inž. gozd., Biotehniška fakulteta, Oddelek za gozdarstvo in obnovljive gozdne vire, Večna pot 83. Ljubljana, SLO

- Poškodbe drevoja in tal je pri obstoječih tehnologijah mogoče in potrebno zmanjševati s kakovostnim gozdnogojitvenim načrtovanjem in poklicnim izvajanjem del, ki upošteva značaj in omejitve uporabljenih tehnologij.
- Gradnja vsake prometnice v gozdnem prostoru je znaten poseg v naravo delovanja gozdnega ekosistema, a trenutno še ni primerno podprta s stroki prilagojenimi merili in postopki za zmanjševanje morenj (kodeks izvajanja del pri pridobivanju lesa, smernice za načrtovanje, gradnjo in rabo gozdnih prometnic).
- Enovitih dopustnih mej negativnih vplivov v našem prostoru ni mogoče postaviti, potrebno pa je zagotoviti sistem notranjega (pri izvajalcih) in zunanjega (ZGS, inšpekcija) nadzora kakovosti izvedbe del v vseh gozdovih.
- Deklarirani potrebi po tehnološkem razvoju ne sledijo potrebni ukrepi za njegovo spodbujanje pri vseh izvajalcih del v gozdarstvu.
- Raziskovalno delo na tem področju mora biti kadrovsko in finančno stabilno, povezano z vsemi subjekti v gozdarstvu ter aplikativno in ciljno usmerjeno k dejanskim uporabnikom.

Za izboljšanje sedanjih razmer pri zagotavljanju varnega dela obstaja več možnosti:

- zmanjšanje socialne solidarnosti pri nezgodah zaradi malomarnosti,
- določanje pravičnih odškodnin za poškodbe pri nezgodah in za zdravstvene okvare,
- izvajanje (nadzor in sankcioniranje) že sprejetih predpisov,
- organizirana inšpekcijska dela tudi v zasebnih gozdovih,
- prenos skrbi za varno delo na javno gozdarsko službo,
- bonitiranje izvajalcev tudi glede na stanje varstva pri delu in odvzem možnosti pridobivanja del,
- organiziranje učinkovite lastne službe za varstvo pri delu v vseh izvajalskih podjetjih,
- povečanje ekonomskega interesa izvajalcev in poslovnih združenj (zadruge na primer) za varnost dela,
- zavarovalne premije - diferencirane po stanju varnosti pri delu,
- močno povečanje možnosti za izobraževanje lastnikov gozdov in delavcev o varstvenih ukrepih, zlasti tistih vgrajenih v tehniko dela,
- zahteve sindikatov za izvajanje vseh varstvenih ukrepov.

Je v naši družbi kdo, ki bo sprožil te dejavnosti?